8x5x5, 17x12x10, 30x25x20, 70x55x40 cm. Akmenys sutvirtinti melsvu moliu, sutvirtinimas iki 2 m pločio. Į PR nuo akmenų atidengtas lentų „tvoros“ sutvirtinimas. Jį sudaro vertikaliai į tamsiai pilką stambios frakcijos smėlį įtvirtintos lentos nusmailintais galais. Lentos 20–30 cm pločio, 1,5–2 m ilgio, iki 5 cm storio. Iš P pusės lentos remiasi į 20 cm skersmens polius. Po akmenų bei lentų sutvirtinimu atidengtas balsvas smulkios frakcijos smėlis – įžemis. Ravelino pakraščio sutvirtinimas daugmaž sutampa su istoriniuose planuose pažymėtu bastioniniu įtvirtinimu.

The Klaipėda Castle ravelin at Danės St. 19

In 2019–2020, the excavation continued at the site of the new state Music Theatre at Danės St. 19 (Klaipėda, W Lithuania) with the excavation of 1310 m^2 down to sterile soil (Fig. 1). The investigation revealed the flooring from a courtyard summerhouse dating to the first half of the 20th century, 19th-century wooden gutters, and a timber raft from a 19th-century wood frame building or masonry structure (Fig. 2). Under these structures lay a defensive ditch's early 19th-century fill that contained abundant 18th–19th-century finds (Figs. 3, 4). The reinforcement (using various-sized fieldstones and wooden timbers) of a ravelin's NE edge was unearthed in the N part of the plot (Fig. 5).

Jurgis Sadauskas, Rytis Šiaulinskas

Tyrimai Kauno pilies griovio pietiniame šlaite

2019 m. rugsėjo mėnesį Kaune, Pilies g. 17, Kauno pilies liekanų (UK 839) teritorijoje, gynybinio griovio (UK 26205) P šlaite pradėti atraminės sienelės su suoliukais ir laikinomis surenkamomis žiūrovų sėdėjimo vietomis įrengimo darbai. Darbų V zonoje gynybinio grio-

1 pav. 2019 m. tyrimų situacijos planas: 1 – planuotos įrengti polių vietos; 2 – įrengti gręžtiniai poliai; 3 – 2019 m. įrengiant polius fiksuota ertmė; 4 – perkasos. R. Šiaulinsko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2019 investigation: 1 – locations of the planned piles; 2 – bored piles; 3 – space set aside for piles to be erected in 2019; 4 – trenches

vio šlaito viršuje gręžiant polius, apie 4,8 m gylyje aptikta tuščia ertmė, iš viršaus apsaugota kietu kiautu (1 pav.). Siekiant nustatyti, koks objektas aptiktas žvalgymų metu, nutarta atidengti jo fragmentą ir atlikti archeologinius tyrimus.

XVII a. Kauno pilis prarado gynybinę reikšmę ir prasidėjo jos nykimo laikotarpis. Gynybinis griovys pradėtas užpilti XVII a. I pusėje. XVIII–XIX a. planuose griovys dar žymimas, bet ant jo jau stovi miesto pastatai. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje pilies P griovys buvo beveik užpiltas. 6 ir 7 dešimtmečiais restauruojant ir konservuojant jis buvo išvalytas iki H_{abs} 22,45–23,80 m lygio.

1998 m. A. Žalnierius vykdė tyrimus P gynybinio griovio dugne. Tirtos perkasos apatiniuose horizontuose fiksuotas dumblo sluoksnis, susiformavęs nuolat pilies griovį užpildant vandeniu. Dabartinis P gynybinio griovio gylis yra apie 6 m, tyrimų duomenimis, pilies funkcionavimo laikotarpiu jo gylis siekė iki 10 m (*LIIR*, f. 1, b. 3207). Tiesiant šiluminę trasą Papilio g., 1984–1985 m. žvalgymus atliko D. Balčiūnas (*PRPI archyvas*, f. 5, b. 22). Trasos V vietoje geologiniai sluoksniai rasti 2 m gylyje. Tyrimų metu surinkti duomenys rodo, kad gynybinio griovio P kraštas XV–XVII a. beveik sutapo su dabar esančia sklypo Papilio g. 3 Š tvora, t. y. griovio P kraštas XV–XVII a. buvęs apie 10 m toliau į P.

2019 m. archeologiniai tyrimai vykdyti kasant dvi perkasas: 4,5x3 m dydžio perkasą 1 ir 7x4 m dydžio perkasą 2. Bendras tirtas plotas sudarė 41,5 m^2 (1 pav.).

Perkasos 1 P dalyje 1,9 m gylyje (H_{abs} 26,65 m) po supiltiniais XX a. sluoksniais fiksuotas lauko akmenų grindinys (2 pav.). Kasant po grindiniu iki 4,8 m fiksuoti supiltiniai griuvenų ir juodos žemės su pavienėmis raudonomis plytomis sluoksniai.

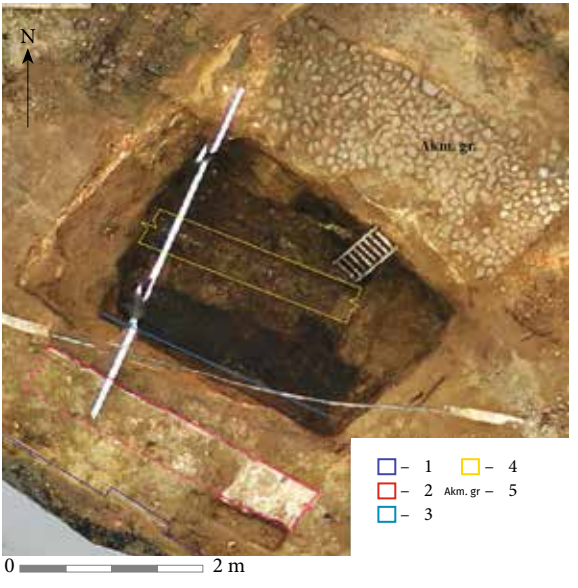

2 pav. Akmenų grindinys perkasoje 1. R. Šiaulinsko nuotr.

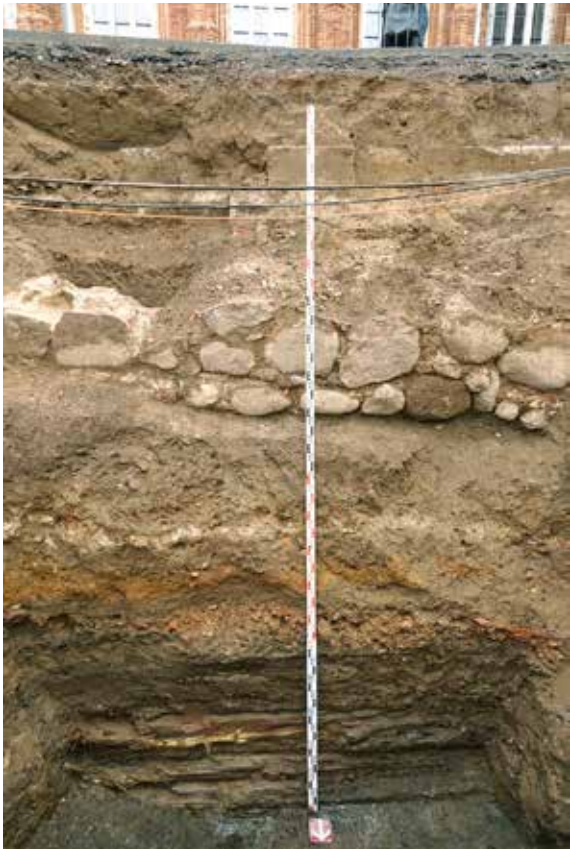
Fig. 2. Stone paving in trench 1

3 pav. Perkasoje 2 aptikti objektai: 1 – betoninių seminarijos tvoros pamatų fragmentas; 2 – bažnyčios kiemo tvoros pamato fragmentas; 3 – medinės konstrukcijos fragmentas; 4 – betoninis nuotekų vamzdis; 5 – akmenų grindinio fragmentas. R. Šiaulinsko brėž.

Fig. 3. Objects discovered in trench 2: 1 – a fragment of the concrete foundation of the seminary fence; 2 – a fragment of the foundation of the church courtyard fence; 3 – a fragment of a wooden construction; 4 – a concrete sewer pipe; 5 – a fragment of stone paving

Perkasos 2 PV dalyje nuėmus 5–7 cm storio asfalto sluoksnį ir po juo buvusį 12–15 cm storio akmens skaldos sluoksnį, atidengti rudo žvyringo grunto sluoksniai su pavieniais raudonų plytų fragmentais ir XX a. datuojamomis buitinėmis šiukšlėmis. Ploto PV pakraštyje 50 cm atstumu nuo perkasos PV sienelės 70–75 cm gylyje (H_{abs} 27,75–27,80 m) atidengtas seminarijos teritoriją juosusios tvoros betoninių pamatų, įrengtų XX a. I pusėje, fragmento Š pakraštys (3, 4 pav.). Tokios tvoros fragmentas dar yra išlikęs Muziejaus gatvėje prie Maironio namų.

4 pav. Perkasos 2 PV sienelė. K. Kapučinsko nuotr.
Fig. 4. The SW wall of trench 2

Į Š nuo aprašyto seminarijos tvoros pamato (56–60 cm atstumu nuo jo) 1,55–1,6 m gylyje (H_{abs} 26,90 m) atidengtas 52–55 cm pločio, 75–80 cm aukščio iš 30–50 cm dydžio lauko akmenų krautas, kalkių skiediniu rištas bernardinų vienuolyno kiemo mūrinės tvoros pamatas (3, 4 pav.). Jo vaizdas ir mūrijimo technika tokia pati kaip XVIII a. mūrinės tvoros cokolinė dalis. Bernardinų vienuolyno Š tvora žymima 1776 m. bernardinų valdų plane. Ši kraštinė nesikeitė iki XIX a. vidurio. Tik po 1865 m. bernardinų vienuolynų ansambliuose įrengus kunigų seminariją, sklypo ribos pradėjo keistis. Š pusėje už mūrinės tvoros buvo pastatytas seminarijai priklausęs medinis vieno aukšto gyvenamasis namas su mediniais sandėliais šalia jo. XX a. pradžioje senoji mūrinė tvora buvo nuardyta, o už stovėjusių medinių pastatų įrengta nauja tvora.

Ploto ŠR dalyje 1,9–1,95 m gylyje (H_{abs} 26,55–26,60 m) atidengtas lauko akmenų grindinio fragmentas. Š pusėje matosi iš netašytų riedulių suformuotas grindinio kraštas. Grindinio P dalis nuardyta įrengiant žemiau aprašytą nuotekų trasą. Virš akmenų grindinio, kaip ir perkasoje 1, fiksuotas 10–20 cm storio griuvenų sluoksnis (3 pav.). XIX a. pabaigos – XX a. pradžios planuose tarp pilies ir seminarijos įsiterpė pirčių, vėliau ligoninės sklypas. Gatvelė 1904 m. plane pavadinta Ligoninės, 1938 m. plane – Seminarijos gatve. Tikėtina, kad archeologinių tyrimų metu atkastas grindinys buvo įrengtas XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje.

Nutarus neardyti tyrimų metu atidengto grindinio ir PV dalyje aptikus bažnyčios tvoros mūrą, toliau gruntas kastas tik centrinėje perkasos dalyje. Kasant minėtą plotą, iki H_{abs} 25,30 m gylio fiksuoti supiltiniai rudos spalvos grunto sluoksniai su statybinėmis griuvenomis

ir pavieniais XVII–XVIII a. datuojamais radiniais: keraminių indų fragmentais, dengtais žalia ir ruda glazūra. Giliau po griuvenų be radinių sluoksniu H_{abs} 25,10 m gylyje fiksuotas juodos durpingos žemės sluoksnis. Šiame sluoksnyje tirto ploto PV sienelės pjūvyje 4 m gylyje (viršaus H_{abs} 24,55 m) atidengtas apie 50 cm aukščio iš rąstų suformuotos medinės sienelės fragmentas (3, 4 pav.), pagal stratigrafiją ir aplinkoje, juodoje durpingoje žemėje su medienos skiedromis, surastus radinius datuojamas XVI–XVII a. Šie radiniai – tai keraminių indų šukės be glazūros ir dengtos žalia bei ruda glazūra, neaiškios paskirties vario (?) lydinio plokštelė ir lango stiklo fragmentas. Konstrukcija tęsėsi už tirto ploto ribų ŠV–PR kryptimis bei giliau, nei buvo kasta perkasa. Aptikta medinė sienelė tai greičiausiai iki XVI–XVII a. suformuotos griovio šlaito tvirtinimo konstrukcijos fragmentas. Iš jo aplinkoje aptiktos juodos durpingos žemės paimtas grunto mėginys. Archeobotaninė analizė parodė, kad mėginyje, be nedidelio kiekio kultūrinių (miežio, kviečio grūdų ir vynmedžio sėklos) ir kitų intensyvią žmonių ūkinę ir buitinės veiklą liudijančių augalų, aptikta ir daug augalų, kurių ekologija sietina su artimiausioje aplinkoje egzistavusiomis pakrantėmis ir drėgnais dirvožemiais. Tai leidžia spėti, kad XVI–XVII a. griovyje nuolat telkšojo vanduo ir jo pakrantės buvo užžėlusios drėgmę mėgstančiais augalais.

Centrinėje tirto ploto dalyje 4,6 m gylyje (H_{abs} 24,00 m) aptiktas nuotekų trasos fragmentas (3 pav.). Nuotekų vamzdis suformuotas iš 40 cm skersmens, 70 cm ilgio cementinių segmentų. Trasa klota 1,5 m pločio tranšėjoje. Jos įrengimas sietinas su pirčių arba ligoninės rekonstrukcija XX a. pradžioje. Klojant šią trasą buvo išardytas ir jau nebeatstatytas gatvės grindinys. Virš grindinio ir vamzdžio duobės matomas vientisas su žeme maišytų griuvenų sluoksnis. Galima daryti išvadą, kad įrengus šią trasą buvo vykdomi dideli aplinkinės teritorijos tvarkymo darbai – panaikinta grįsta gatvelė ir paaukštintas griovio šlaitas.

Tyrimų metu Kauno pilies gynybinio griovio P šlaite surinkta informacija suteikia naujų duomenų apie griovio P šlaito tvirtinimo elementus ir griovio būklę XVI–XVII a., teritorijos tarp Šv. Jurgio Kankinio bažnyčios ir Kauno pilies užstatymo raidą XVIII a. – XX a. pradžioje bei XX a. pradžioje įrengtą požeminę inžineriją ir didelės apimties aplinkos tvarkymo darbus.

The investigation on the S slope of the ditch of Kaunas Castle

In 2019–2020, an excavation (2 trenches totalling 41.5 m^2) was conducted at Pilies St. 17, Kaunas, on the S slope of the defensive ditch of Kaunas Castle (Fig. 1). The trenches were excavated down to a depth of 4.8 m. To a depth of 3–3.5 m, 18th–21st-century fill layers were recorded, from 3.5 m to 4.8 m a layer of black, peaty soil dating to the 16th–17th centuries, at a depth of 4.6 m a sewer main installed in the first half of the 20th century, at a depth of 1.9 m fragments of fieldstone paving dating to the 19th – first half of the 20th century, at a depth of 70–75 cm a fragment of the concrete foundation of the fence erected in the first half of the 20th century to enclose the seminary's grounds, at a depth of 1.55–1.6 m an 18th-century foundation, made of stones bound with lime mortar, for the masonry courtyard fence of the Franciscan Observantist monastery, and at a depth of 4 m a 16th–17th-century wooden construction, the reinforcement for the ditch's slope (Figs. 2–4).